

Enürezis Şiddet İlişkisi Kalitatif Çalışma*

The Relation of Enuresis With Violence: Qualitative Study

Kübra Terzi**, Nurcan Kolaç***

Geliş tarihi : 14.10.2012

Kabul tarihi: 18.12.2012

Öz

Amaç: Çalışma, bir ilköğretim okulunda öğrenim gören enürezisli çocukların enürezis ve şiddete ilişkin duygu ve düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla planlandı.

Gereç ve Yöntem: Bu niteliksel araştırma 15 Ekim 2011 / 20 Şubat 2012 tarihleri arasında İstanbul İli Üsküdar İlçesi'ne bağlı kamuya ait bir ilköğretim okulunda okumakta olan çocuklarda fenomenolojik yaklaşım uygulanarak yapıldı. Araştırma evrenini ilköğretim okulu 1-8. sınıf öğrencileri (N=1350) oluşturdu. Çocuklara ilişkin bilgiler, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmış Kişisel Bilgi Formu, ve Ruhsal Uyum Ölçeği(RUÖ) ile toplandı. Araştırma niteliksel olarak planlandığı için örneklem büyüklüğü hesaplanmadı. Enürezis sorunu olan 7-12 yaş arası 64 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturdu. Çalışma araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 9 çocukla gerçekleştirildi. Çocuklara enürezis ve şiddet hakkında sorular soruldu ve bu sorulara yönelik yanıtlar istendi. Görüşmeler çocukların izni ile ses kayıt cihazına kaydedildi. Görüşme yaklaşık 40-60 dakika sürdü. Aynı gün ses kayıtları yazıya döküldü. Derinlemesine görüşmeden elde edilen veriler ile temalar oluşturuldu ve sekiz tema belirlendi.

Bulgular: Araştırmada, çocukların yaptığı açıklamalar doğrultusunda 8 tema ve 21 alt tema ortaya çıktı. Bu temalar; enürezisin nedeni, enürezisin duygusal sonuçları, enürezisle oluşan sıkıntılar, şiddet tanımı, şiddetin ortaya çıkması, şiddete başvurma durumları, şiddetin gerekliliği, şiddetle karşılaşıldığında hissedilenler olarak belirlendi.

Sonuç: Çocuklar alt ıslatmanın, çok su içip çok yemek ve korkuya bağlı olduğunu, şiddetin ise hoş bir davranış olmadığını fakat bazen gerekli olduğunu belirttiler.

Anahtar sözcükler: Enürezis, Şiddet, Çocuk, Fenomenolojik yöntem

Abstract

Objective: This study was planned to identify primary school students' feelings and thoughts about enuresis and violence.

Material and Method: This qualitative research was conducted using a phenomenological approach with the students of a primary school located in Uskudar, Istanbul between October 15, 2011 and February 20, 2012 using a population consisting of students from 1st grade to 8th grade (N=1350). Information related to students was collected via Personal Identification Form and Mental Adjustment Scale (MAS), which were developed by the researchers based on the relevant literature. Since the study was planned as qualitative research, the sample size was not calculated. The sample consisted of 64 students with enuresis of ages 7 and 12. The study was conducted with 9 students who volunteered to participate. Students were asked questions about enuresis and violence. Interviews were tape-recorded with the students' consent. Interviews took on average 40 to 60 minutes. Records were transcribed verbatim on the same day. Themes were generated from the data obtained from the in-depth interviews and eight themes were identified.

Results: Eight themes and 21 subthemes were identified based on students' reports. These themes included the cause of enuresis, the feelings that enuresis created, the problems associated with enuresis, the definition of violence, the emergence of violence, the conditions leading to the use of violence, necessity of violence, the feelings experienced during violence exposure.

Conclusion: Students stated that enuresis resulted from drinking excessive amounts of water and from fear and that violence is not a kind behavior but it is sometimes necessary.

Key words: Enuresis, Violence, Child, Phenomenological method

*Bu çalışma 26- 28 Nisan 2012 tarihinde Bursa da yapılan Öğrenci Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

İnt. Öğrenci, Marmara Ü. Sağlık Bilimleri Fak. Hemşirelik Bölümü **sted • 2012 • cilt 21 • sayı 5 • 277

***Öğr. Gör.; Marmara Ü. Sağlık Bilimleri Fak. Hemşirelik Bölümü **Halk Sağlığı Hemşireliği AD**

Giriş

Çocukların özgüvenleri ve özsaygısı ile ebeveynlerin ruh sağlığını olumsuz olarak etkileyen enürezis sözcüğü, idrar kesesinin istemli olarak boşaltılabildiği yaşlarda, istemsiz idrar yapma olarak tanımlanır. DSM-IV (Diagnostic and a Statistical Manual of Mental Disorders, Forth Edition) tanı ölçütlerine göre enürezis; 5 yaşından büyük çocukların diabetes mellitus, kronik böbrek yetmezliği, sistit ve üriner sistem anomalileri gibi tıbbi bir hastalığa bağlı olmadan, uyku sırasında, yineleyici nitelikte, istem dışı idrar kaçırmayı ve bu davranışın üç ay süreyle en az haftada iki kez ortaya çıkmasıdır (1, 2). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ruhsal ve davranışsal bozukluklar sınıflandırması, klinik tanımlamalar ve tanı kılavuzları (ICD-10) enürezisi duygusal ve davranışsal bozukluklar başlığı altında ele almıştır (3). Enüretik çocukların psikolojik ve fiziksel istismara daha çok maruz kaldıkları ve daha sık cezalandırıldıkları bilinmektedir. Enüretik çocuklar ile ebeveynleri arasında iletişim sorunları yaşanmasının, çocuklarda gelişebilecek psikolojik sorunları daha çok artırdığı bildirilmektedir (4). Çocuğun ailesi ya da arkadaşları tarafından sorununa yönelik sürekli konuşulması, ayıplanması, alay edilmesi, yetersiz ilgi gösterilmesi, cezalandırılması gibi hatalı tutumlar, çocuğun çevresi ile ilişkilerini bozmakta, çoğu kez geçici olan bu durumun kalıcı duruma gelmesine neden olmaktadır (5).

Ülkemizde yapılan bir çalışmada da enürezisin şiddetle bağlantısı net bir biçimde ortaya konmuştur. Bu çalışmada enürezisli çocukların yüzde 86,4 şiddet gördüğü, ailelerin çocuklarını enürezisden dolayı yüzde 42,1 tokatladığı ve yüzde 12,8 poposuna vurduğu rapor edilmiştir (6, 7). Yine Singapur'da yapılan bir çalışmada da, enürezis olgularının yüzde 20'sinin çocuklarına şiddet gösterdiği belirtilmiştir (30). Almanya ve Tokat'ta yapılan bir çalışmada cinsel istismar gören çocuklarda enürezis saptanmıştır (8, 9). Brezilya'da yapılan başka bir çalışmada, enürezisli çocukların yüzde 50,8 fiziksel olarak cezalandırıldığı, cezalandırmadan yüzde 87,9 annenin sorumlu olduğu anlaşılmıştır (10).

Bu araştırma, enürezisli çocukların şiddete ilişkin duygu ve düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç Yöntem

Bu niteliksel araştırma 15 Ekim 2011-20 Şubat 2012 tarihleri arasında İstanbul İli Üsküdar İlçesi'ne bağlı kamuya ait bir ilköğretim okulunda okumakta olan çocuklarda fenomenolojik yaklaşım uygulanarak yapıldı.

Çalışmanın yapıldığı ilköğretim okulu, orta sosyoekonomik düzeye sahip yarı zamanlı eğitim sistemi uygulayan bir okuldur. Okulda Hemşirelik Yüksekokulu tarafından oluşturulan bir sağlık ofisi bulunmakla birlikte kadrolu okul hemşiresi yoktur.

Araştırmanın evrenini ilköğretim okulu 1-8. sınıf öğrencileri (N=1350) oluşturdu. Araştırma niteliksel olarak planlandığı için örneklem büyüklüğü hesaplanmadı. Enürezis sorunu olan 7-12 yaş arası 64 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturdu. Çalışma, araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 9 çocukla gerçekleştirildi.

Örneklem seçimi öncesinde, araştırmaya katılacak çocuklar hakkında fikir sahibi olabilmek için çocukların ailelerine Kişisel Bilgi Formu ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı Anabilim Dalı tarafından gerçekleştirilmiş olan Ruhsal Uyum Ölçeği (RUÖ) gönderildi. Kişisel Bilgi Formu, çocukların sosyodemografik özelliklerine yönelik 8 soruluk bir formdu. Ruhsal uyum anketi ise 32 sorudan oluşmaktaydı.

Aile formu gönderilenlerden 964 aile, formunu doldurup geri gönderdi. Ruhsal uyum anketi ile çocuklarda sıkça karşılaşılan kekemelik, tırnak yeme, parmak emme, enürezis, enkoprezis ve okul başarısızlığı gibi bazı belirtilerin yaygınlığı saptandı. Ailelerde 7-12 yaş arasında çocuğu olan 64'ü, Ruhsal Uyum Anketi'nde çocukları için "yatağına işiyor" ifadesini işaretledi. Çalışma bu çocuklardan 9'u ile gerçekleştirildi.

Veriler çocukların enürezis ve şiddet hakkındaki duygularını, düşüncelerini, yaşadıkları sorunları ortaya koymaya yönelik sorularla derinlemesine görüşme yolu ile toplandı.

Görüşmeler, İstanbul İli Üsküdar İlçesi'ne bağlı kamuya ait bir ilköğretim okulunun revir, kütüphane ve konferans salonunda gerçekleştirildi. Görüşmenin bire bir olması sağlanarak, ortamda başka kimsenin olmamasına özen gösterildi. Görüşmeye

başlamadan önce araştırmacı kendisini tanıtır, çalışmanın amacı hakkında çocuklara bilgi verir. Araştırmacı, niteliksel araştırmanın planlanması, görüşme teknikleri ve analizi konusunda eğitim almıştı. Görüşmeler yaklaşık 40-60 dakika sürdü ve çocukların izniyle ses kayıt cihazına kaydedildi.

Derinlemesine görüşmeden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından dinlendi, okundu, kodlandı, kavram ve kategorilere ayrıldı, temalar oluşturuldu. Veri analizi sonunda sekiz tema belirlendi. Araştırmaya katılan çocukların ifadelerinin altına parantez içinde yaşları, cinsiyetleri belirtildi.

Araştırmanın sınırlılığını, İstanbul İli içindeki belirli bir okulda yapılması ve kız öğrencilerin araştırmaya katılmak istememesi oluşturdu. Araştırmaya katılacak çocuklar, bu görüşmenin bilimsel araştırma amacıyla yapıldığı ve elde edilen verilerin araştırmanın sınırları dışında üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı konusunda bilgilendirilip sözlü onamları alındı.

Bulgular ve Tartışma

Araştırma kapsamına alınan çocukların tanıtıcı özellikleri Tablo 1' de verilmiştir.

Çocukların yaş ortalaması 9,6'dır. Öğrencilerin 8'i erkek, 1'i kızdır. Çocukların hiç birinin kronik bir hastalığı yoktu ve herhangi bir nedenden ötürü ilaç kullanmıyordu. Çocukların yüzde 55,5'i karanlıktan korktuğunu, yüzde 44,4'ü korku filmleri ve böcekler nedeniyle korkular yaşadıklarını belirtti. Çocukların babalarının yüzde 55,5'i ilkökul mezunu, annelerin ise yüzde 33,3'ü ilkökul mezunuydu.

Temalar

Araştırma sonucunda sekiz tema ve yirmi bir alt tema bulunmuştur. Bu temalar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tema 1: Enürezis nedeni

Alt Tema: Çok su içme ve yemek yeme, korkunç şeyler görme ve izleme, şiddet görme

Tema 2: Enürezis ile hissettikleri

Alt Tema: Kötü hissetme, annemin kızacağı hissediyorum, hiçbir şey hissetmiyorum

Tema 3: Enürezis ile oluşan sıkıntılar

Alt Tema: Temizleme, annemin kızması, sıkıntı oluşturmadığı

Tema 4: Şiddet tanımı

Alt Tema: Birisi hata yaptığında dövmek, gururunu ezmek,

Tema 5: Şiddetin ortaya çıkması

Alt Tema: Allah öyle yapmış, hata yaptığında uyarmak için

Tema 6: Şiddete başvurma

Alt Tema: Zor durumda kalanlar, kalpsizler, annemle babam

Tema 7: Şiddetin gerekliliği

Alt Tema: Gerekli değil, gerekli, bazen gerekli bazen de gereksiz

Tema 8: Şiddetle karşılaştığında hissettikleri

Alt Tema: Acıma, korku, üzüme

Tema 1: Enürezis nedeni

'Sence altını ıslatma problemin niçin olmuştur?' sorusuna çocukların çoğunluğu 'çok su içme ve yemek yeme, korkunç şeyler görme ve korku filmi izleme, şiddet görme' olarak yanıt vermişlerdir.

'Çok yemek yiyorum... çok su içiyorum... oyuna dalınca tuvaletim gelince üşüyorum...' (10 yaşında, erkek)

Korkunç şeyler düşündüğümde olabiliyor, bazen de korkunç filmler olabiliyor televizyonlarda, onlardan kaynaklanabiliyor, bir de karanlık yer de kaldığımda çok oluyor...' (12 yaşında, erkek)

Canımı kurcalayan bir şeyler her şeyler var... Yunus beni dövüyor ... mesela ablamın bilmeceleri birazcık zor bulunuyor... ben de pek çözemiyorum... geçen bir tane sormuştu... ben anlamadım...

(7 yaşında, erkek)

Genelde enürezis durumunda ailelerin sıvı kısıtlaması yöntemine başvurduğu, ancak sonuç alınmadığı bilinmektedir. Diğer yönden, akşam fazla sulu besin alan çocuklarda enürezisin daha sık olduğu saptanmıştır. Bu nedenle, akşam saatlerinde, fazla sulu besin alma alışkanlığı olan çocuklara bu yöntem önerilebilir. Ancak yapılan bir çalışmada, sıvı kısıtlamasının çocukların kuru kalmasına yardımcı olduğuna ilişkin bulgu saptanmamıştır (11, 12, 13).

Tablo 1. Araştırmaya katılan çocukların bireysel özelliklerinin dağılımı

Bireysel özellikler		N	%
Yaş	5-10	6	66,6
	11-16	3	33,3
Cinsiyet	Kız	1	11,1
	Erkek	8	88,8
Hastalık durumu	Yok	9	100
	İlaç kullanımı Yok	9	100
	Fobi Karanlık	5	55,5
	Diğer(film, böcek)	4	44,4
Baba eğitimi	İlkokul	5	55,5
	Lise	3	33,3
	Üniversite	1	11,1
Anne eğitimi	İlkokul	3	33,3
	Ortaokul	2	22,2
	Lise	3	33,3
	Üniversite	1	11,1
Anne- baba	Birlikte	8	88,8
	Ayrı	1	11,1
Ailedeki çocuk sayısı	İki çocuk	6	66,6
	Üç çocuk	2	22,2
	Dört çocuk	1	11,1
Kaçınıcı çocuk olduğu	İlk çocuk	3	33,3
	İkinci çocuk	1	11,1
	Son çocuk	5	55,5

Bazı araştırmalar sonucunda, enüretik çocukların psikolojik ve fiziksel istismara daha çok maruz kaldıkları görülmüştür (4, 14). Bu çalışmada çocukların anksiyete, stres vb durumlarla karşılaşmalarının enürezis riskine yol açabileceği düşünülmektedir.

Tema 2: Enürezis ile hissedilenler

'Altını ıslattığın zaman neler hissediyorsun?' sorusuna çocuklar genelde 'kötü hissetme, annemin kızacağına hissediyorum, hiçbir şey hissetmiyorum' biçiminde yanıt vermişlerdir. 'Annemin kızacağına hissediyorum... orayı kendim temizleyebilir miyim diye düşünüyorum... bir daha tuvaletini yapmadan yatma kızım tamam mı diyor... sürekli uyarıyor beni...'

(7 yaşında, kız)

'Telaş hissediyorum... üzümlük hissediyorum... mutsuz oluyorum... rahatsız oluyorum...'

(11 yaşında, erkek)

' Hiçbir şey hissetmiyorum...'

(10 yaşında, erkek)

... altımı ıslattığım zaman bazen kardeşimle yatmak istiyorum... kardeşim ben altımı ıslatıyorum diye benle yatmıyor, o yüzden çok üzülüyorum... altımı ıslattığım zaman çok üzülüyorum yani sanki bir tek ben varmışım gibi hissediyorum dünyada... çok üzülüyorum o yüzden bazı arkadaşlarım benimle dalga geçiyor... söylüyorum lütfen söyleme diye.. ama arkadaşlarım beni dinlemeyip benim alt ıslatmamla dalga geçiyor...'

(10 yaşında, erkek)

Enürezis önemli psikolojik ve sosyal sonuçları ile sık görülen bir bulgudur. Bazı araştırmalarda enürezis olan çocuklarda azalmış özgüven, okulda ve arkadaşları arasında sosyal uyumda sıkıntılar yaşama, davranış sorunları bildirilmiştir (4, 15, 16, 17)

Tema 3: Enürezis ile oluşan sıkıntılar

'Altını ıslatman sende ne gibi sıkıntılar oluşturmaktadır?' sorusuna çocuklar genelde 'temizleme, annemin kızması, sıkıntı oluşturmadiği' olarak yanıt vermişlerdir.

'Çok sıkıntı oluşturuyor... küçükken de ben yapıyordum ama anneme söyleyemiyordum vurur kızar diye... sonra bir aralar böyle yatağı temizleyemediğimden -küçüğüm ya bir de temizleyemiyordum, kalıyordu böyle ıslak... sonra annem geçen şey, o gün işte çarşafı temizleyecekmiş ,bakmış yatak ıslak... şey dedi, bu ne dedi, ben de su döküldü dedim. Sonra koku olunca bu çişe benziyor dedi, tamam mı? O da dedi, yok dedim. Bir daha olmasın dedi, tamam mı? Ben de dedim ohh be bir şey yapmayacak sandım dedim. Sonra bazen de böyle oluyor, gece kalkmak istiyorsun, kalkamıyorsun... sonra yatağın falan sıcak geliyor, kalkamıyorsun. Ondan sonra yatağın ıslakken sabaha kadar ıslak yatıyorsun...'

(12 yaşında, erkek)

'... ben de sıkıntı oluşturmuyorum... Yatağımı annem ya da ablam topluyor...'

(10 yaşında, erkek)

Yapılan çalışmalarda, enürezisli çocukların ailelerinin çocuklarına psikolojik ve fiziksel şiddet gösterdiği belirtilmiştir. Enüretik çocukların psikolojik ve fiziksel istismara daha çok maruz kaldıkları ve sık cezalandırıldıkları bilinmektedir. (4, 6, 7). Yine enüretik çocuklar ile ebeveynleri arasında iletişim sorunları yaşanmasının çocuklarda

Tablo 2. Araştırma sonucunda sekiz tema ve yirmi bir alt tema bulunmuştur. Bu temalar aşağıdaki gibidir.

Tema 1:	Enürezis sebebi
Alt Tema:	çok su içme ve yemek yeme, korkunç şeyler görme ve izleme, şiddet görme
Tema 2:	Enürezis ile hissettikleri
Alt Tema:	Kötü hissetme, annemin kızacağını hissediyorum, hiçbir şey hissetmiyorum
Tema 3:	Enürezisle oluşan sıkıntılar
Alt Tema:	Temizleme, annemin kızmaması, sıkıntı oluşturmadığı
Tema 4:	Şiddet tanımı
Alt Tema:	Birisi hata yaptığında dövmek, gururunu ezmek,
Tema 5:	Şiddetin ortaya çıkması
Alt Tema:	Allah öyle yapmış, hata yaptığında uyarmak için
Tema 6:	Şiddetin başvurma
Alt Tema:	Zor durumda kalanlar, kalpsizler, annemle babam
Tema 7:	Şiddetin gerekliliği
Alt Tema:	Gerekli değil, gerekli, bazen gerekli bazen de gereksiz
Tema 8:	Şiddetle karşılaştığında hissettikleri
Alt Tema:	Acıma, korku, üzüme

gelişebilecek psikolojik sorunları daha çok artırdığı bildirilmektedir (15).

Tema 4: Şiddet tanımı

'Sence şiddet ne demektir?' sorusuna çocukların genel yanıtı, 'birisi hata yaptığında dövmek, gururunu ezmek' olmuştur.

'Bence birisi hata yaptığında ona kızmak ya da dövmek... şiddetle karşılamak... Biri hata yaptığında böyle bağırsın ya da biri hata yaptığında döversin...'
(13 yaşında, erkek)

'Şiddet birisinin canını acıtmak , vurmak mesela... nasıl diyeyim... birisine vurmak, onun gururunu ezmek...'
(10 yaşında, erkek)

'Şiddet birine kızmak, dövmek...'
(7 yaşında, kız)

'Şiddet çocukları üzüp ve ağlatarak her şey yaptırır...'
(10 yaşında, erkek)

Yapılan bir araştırmaya göre zorlamak, bedensel ya da psikolojik acı çektirmek, vurmak, dövmek, yaralamak gibi bir dizi davranış şiddetin en yaygın biçimi olarak bilinmektedir.. Bu bağlamda şiddet, zarar verici bir saldırı olarak da tanımlanabilir. (18). Araştırmada elde edilen ifadeler bu bulguları destekler niteliktedir. Çocukların hata durumunda insanların şiddetle

cezalandırılmalarını normal karşılamaları oldukça düşündürücüdür.

Tema 5: Şiddetin ortaya çıkması

'Sence şiddet neden ortaya çıkmıştır?' sorusuna çocukların genellikle yanıtı 'Allah öyle yapmış, hata yaptığında uyarmak için' olmuştur.

'Herkes hata yaptığı için onları uyarmak için.. bir daha yapmaması için...'
(13 yaşında, erkek)

'Çünkü bir kişiye kızdığımızda ona şiddet uygulamak ister birisi... ona vurmak ister, ona öyle vurunca da ortaya çıkmış olabilir...'
(10 yaşında, erkek)

'Maçlarda bazen insan çok stres yapıyor..topu vuruyor, bazen kafasına geliyor... stres yapıyorlar, neden yaptın falan diye... kızıyorlar... Bazen ağabeyimle evin içinde top oynuyoruz ağabeyimin bir parmağı acıdı ben topu attığımda, ağabeyim benim saçımı çekti...'
(7 yaşında, kız)

'Allah öyle yapmış...'
(7 yaşında, erkek)

Bu çalışmada çocuklar şiddetin kızgınlık, hata yapma gibi durumlarda kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Bu durum çocukların pek çok saldırgan davranışı başkalarından izleyerek öğrendiklerini, şiddetin anne-baba tutumuna bağlı olarak sosyalizasyon sürecinde

öğrenilebildiğini, içgüdüsel olarak tetiklendiğini düşündürmektedir. (19, 20).

Tema 6: Şiddete başvurma

'Kimler şiddete başvurur?' sorusuna çocuklar genelde 'zor durumda kalanlar, kalpsizler, annemle babam' gibi yanıtlar vermişlerdir.

'Annem, bazen de babam... annemle babam tartışıyorlar karşılıklı... biraz birbirlerine kötü sözler söylüyorlar...'

(7 yaşında, kız)

'Kötü olanlar... kalpsizler...'

(11 yaşında, erkek)

'Zor durumda kalanlar başvurur... yapmaması için... mesela bir çocuk küfür ediyor.. onu döversin bir daha yapmaması için, terbiyesi için...'

(13 yaşında, erkek)

Ev içi şiddete tanık olma ya da şiddet mağduru olma her yaşta aile bireyini ve özellikle çocukları çok yönlü etkilemektedir (19). Bu çalışmada çocuklar şiddeti normal olarak karşılamış ve sorunların çözümünde gerekli görmüşlerdir. Bu durum çocukların şiddeti ailelerinin ve toplumun sorunların çözümünde ya da toplumda sosyal kabul sağlayan, ödüllendiren davranış olarak görmelerinden kaynaklanabilir. (21).

Tema 7: Şiddetin gerekliliği

'Sence şiddet problemlerin çözümünde gerekli midir?' sorusuna çocukların genellikle verdiği yanıt 'gerekli değil, gerekli, bazen gerekli, bazen de gereksiz' biçimindedir.

'Çok kötü bir şey... gerekli de değil... çünkü biri dövüyor... biri vuruyor... bir kötülük sebebi çıkıyor...'

(7 yaşında, erkek)

'Bazı yerlerde gerekli buluyorum... Mesela birisi sana küfür ettiğinde, o anda işte ya, ben bana birisi küfür ettiğinde kötü söz sahibine aittir diyorum... ama işte dayanamıyorum sonra ben de. Ben de vuruyorum ona tabi, daha doğrusu da çok vurmuyorum, acıyorum. Mesela kardeşimin bana dün yaptığı hareketi bir daha ben ona yapmam. Yaptığımda vicdan azabı hissediyorum, o yüzden vurmuyorum hiç kimseye. Sonra vurmamakça üstüme geliyorlar... Ezik görüyorlar seni sonra daha çok laf ediyorlar o yüzden...'

(12 yaşında, erkek)

'Hayır... çünkü herkes birbirine kızıyor, o

zaman da bir yere varılmıyor... boş boşuna insanlar üzölmüş oluyor...'

(7 yaşında, kız)

Yapılan bir çalışmanın verileri de, Türkiye'de şiddetin bir 'terbiye' biçimi olarak algılanması ve bunun hem aile içinde, hem de kamusal yaşamda meşru olarak görülmesinin, şiddetin hem yeniden üretilmesine, hem de gizlenmesine yol açtığını destekler niteliktedir. Türkiye de, erişkinlerle 23 ilde yapılan bir çalışmada, görüşülen kişilerin yüzde 64'ünün erkeğin eşini dövmesini onaylamakta olduğunu, kadınların yüzde 35,1'inin ise ara sıra dayak yemelerini haklı kılacak davranışlarda bulduklarını düşündükleri belirtilmiştir. Benzer bir başka çalışmada, Türkiye'de erkeklerin yüzde 44,9'unun kocaların sözlerini dinlemeyen eşlerini dövme hakkı olduğunu, yüzde 66,2'si erkeğin evin reisi olduğunu, erkeklerin yüzde 53,7'sinin kadınlardan daha üstün olduklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır (22, 23). Yapılan bu çalışmada enürezisli çocukların erişkinlerle benzer düşüncelere sahip oldukları görölmektedir.

Tema 8: Şiddetle karşılaştığında hissettikleri
'Çevrende şiddet gördüğün zaman neler hissediyorsun?' sorusu çocuklara sorulduğunda genellikle 'acıma, korku, üzölme' yanıtını vermişlerdir.

'Yani o kişinin yerine koyuyorum kendimi... kendimi yani... beni dövseler benim canımı acıtsalar ne olur yani... onun yerine koyuyorum ve ona acıyorum...'

(10 yaşında, erkek)

'Korku bir de korku hissediyorum...'

(11 yaşında, erkek)

Şiddetle karşılaşan kişilerin hissettikleriyle ilgili yapılan başka bir çalışmada katılımcılar; üzüntü, huzursuzluk, mutsuzluk, acıma, kötü hissetme, sıkıntı duyma, rahatsızlık, utanç, yadırgama, çaresizlik, kızgınlık, sevgisizlik gibi duyguları belirtmişlerdir (24). Araştırmada elde edilen yanıtlar da bu bulguları destekler niteliktedir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, çocuklar enürezis sorunlarından dolayı psikolojik ve sosyal olarak etkilenmişlerdir. Çocuklar, alt ıslatmalarının çok su içip çok yemek yemeye ve korkuya bağlı olduğunu, şiddetin hoş bir davranış olmadığını,

fakat bazen normal karşılanabileceğini, bazen de gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Bu doğrultuda, okul hemşireleri ve okul yönetimi işbirliği içinde, okullarda ve yapılan ev ziyaretlerinde ailelere, öğretmenlere, çocuklara;

Enürezis hakkında bilinçlendirme programları yapılmalı, bu programlar içinde; enürezisin bir hastalık olmadığı, genellikle hangi nedenlerden kaynaklandığı belirtilmeli, çocuklara yaklaşımın nasıl olması gerektiği hakkında eğitim programları düzenlenmelidir. Okul hemşiresi, okul ve toplum arasında işbirliğini oluşturmada anahtar rol üstlenerek pozitif davranış değişikliğine rehberlik edebilir.

İletişim: Nurcan Kolaç

E-posta: nkolaç@hotmail.com

Kaynaklar

1. American Psychiatric Association. DSM-IV Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 4th ed. Mathews B, editor. Washington: American Psychiatric Press Inc; 1995. s.1314.
2. Uluocak N, Erdemir F. Enürezis nokturna: Etiyopatogenez. Türk Urol Sem 2011; 2: 35-40.
3. Dünya Sağlık Örgütü (WHO). ICD-10 Ruhsal ve davranışsal bozukluklar sınıflandırması, klinik tanımlamalar ve tanı klavuzları. Çev: Çuhadaroğlu F, Kaplan İ, Özgen G, Öztürk O, Rezaki M, Uluğ B. Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği 1993.
4. Toros F, Avlan D, Çamdeviren H. Enüretik çocukların biyopsikososyal değerlendirilmesi Anadolu Psikiyatri Dergisi 2003; 4: 38-45
5. Sakarya B. 7-12 yaş grubu enüretik olan ve enüretik olmayan çocuklarda aile tutumlarının karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: 2008.
6. Melina C, Sapi MC, Juliana S, P. Vasconcelos, Fernando G, Silva, Ronaldo Damião, Eloísio A. da Silva. Assessment of domestic violence against children and adolescents with enuresis. J Pediatr (Rio J) 2009 Sept-Oct ; 85: 594-33-7.
7. Can G, Topbas M, Okten A, Kizil M. Child abuse as a result of enuresis. Pediatr Int 2004; 46: 64-6.
8. Berberich HJ, Neubauer H, Urologe A. Urological dysfunction after sexual abuse and violence. Article in German 2004 Mar; 43(3): 273-7.
9. Yildirim A, Uluocak N, Atılğan D, Özçetin M, Erdemir F, Boztepe O. Evaluation of lower urinary tract symptoms in children exposed to sexual abuse. Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda alt üriner sistem semptomları değerlendirilmesi. Urol J 2011 Winter; 8(1): 38-42.
10. Sapi MC, Vasconcelos JS, Silva FG, Damiao R, Silva EA. Assessment of domestic violence against children and adolescents with enuresis. J.Pediatr.Rioj 2009 Sep-Oct; 85(5): 433-7
11. Ünal F. Enürezis nokturna. Katkı Pediatri Dergisi 1996; 17: 789-802.
12. İşcan B. Enürezisi olan çocuklarda sağlıklı yaşam kalitesinin ve etki eden faktörlerin değerlendirilmesi. 2010.
13. Kirk J, Vestergaard R, Ritting S, Djurhuus J. Provoked enuresis-like episodes in healthy children 7 to 12 years old. J Urol 1996; 156(1): 210-3
14. National kidney and urologic diseases information clearinghouse (NKUDIC). Urinary incontinence in children. NIH Publication No. 07-4095 October 2006.
15. Küçük L. Çocuk ve ergenlerde önemli bir sorun olan enürezisin psikososyal yönü. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010; 3(3).
16. Sakarya B. 7-12 yaş grubu enüretik olan ve enüretik olmayan çocuklarda aile tutumlarının karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: 2008.
17. Yıldız A, Kolaç N, Ergün A. Enürezis nokturna sorunu olan ve olmayan ilköğretim öğrencilerinin benlik algıları. 1. Ulusal Pediatri Hemşireliği Kongresi 2007 İzmir özet kitabı. s. 27.
18. Deveci H, Karadağ R, Yılmaz F. Primary school students' perceptions of violence. Electronic Journal of Social Sciences Spring 2008; 7(24). Erişim, info@esosder.org
19. Tel H. Gizli sağlık sorunu: Ev içi şiddet ve hemşirelik yaklaşımları C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2002, 6 (2): 9.
20. Buller JE. The impact of family of origin conflict management style on participation in a violent intimate relationship 2008. Erişim, www.digital.library.okstate.edu.tr
21. Tokdemir M, Deveci E, Açıık Y, Yağmur M. İlköğretim öğrencilerinin en sık izledikleri televizyon programlarına göre fiziksel şiddete başvurma ve fiziksel şiddete yaklaşımlarının karşılaştırılması. Erişim, www.firat.edu.tr
22. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları. Ankara: 2000.
23. Zara Page A, İnce M. Aile içi şiddet konusunda bir derleme. Türk Psikoloji Yazıları Aralık 2008; 11 (22): 81-94.
24. Yegen G. Öğretmen adaylarının kadına uygulanan şiddet olgusuna drama yöntemi ile bakışı. Erişim, www.emu.edu.tr -PDF